

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)

«___» _____ 2025 р.

РЕФЕРАТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за бакалаврською програмою професійного спрямування
«Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування»
на тему: «Бюджетна система: сучасний стан та тенденції розвитку»

Виконавець:

студентка 41 групи ФФБС:

Лукашук Катерина Сергіївна _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Кир'язова Тетяна Олександрівна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Бюджетна система є основою публічних фінансів. Через бюджетну систему держава акумулює та розподіляє фінансові ресурси, необхідні для забезпечення функціонування органів влади, фінансування суспільно важливих програм, здійснення перерозподілу доходів та підтримки економічної рівноваги.

У сучасних умовах трансформації державного управління, децентралізації та впровадження новітніх фінансових інструментів, бюджетна система України зазнає суттєвих змін. Поряд з досягненнями у сфері бюджетного планування та підвищення прозорості використання бюджетних коштів, залишаються актуальними проблеми дисбалансу між рівнями бюджетів, нерівномірності доходної бази та неефективності витрат. Крім того, зовнішні та внутрішні виклики — війна, економічна нестабільність, інфляційні процеси — потребують оперативного реагування та адаптації бюджетної політики до нових умов, що підкреслює актуальність обраної теми.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження бюджетної системи України як цілісного механізму, аналіз сучасного стану, визначення основних тенденцій її розвитку та розробка пропозицій щодо підвищення її ефективності з урахуванням національних пріоритетів і міжнародного досвіду.

Відповідно до поставленої мети були визначені *завдання роботи*:

- розглянути основні етапи становлення та розвитку бюджетної системи в Україні;
- дослідити сутність бюджетної системи України та бюджетного устрою, розглянути структуру та принципи бюджетної системи;
- дослідити сучасну бюджетну систему, визначити проблемні питання функціонування;
- оцінити вплив основних макропоказників економічної діяльності на функціонування бюджетної системи;
- провести моніторинг виконання Державного бюджету України;
- проаналізувати формування та використання коштів місцевих бюджетів;
- дослідити міжнародний досвід організації бюджетної системи та можливості його застосування в Україні;
- визначити пріоритетні напрямки розвитку бюджетної системи України.

Об'єктом дослідження виступає процес функціонування бюджетної системи України.

Предметом дослідження є економічні відносини, які виникають в процесі формування та використання коштів Державного та місцевих бюджетів.

Інформаційною базою дослідження виступили нормативно-правові акти з питань формування та використання Державного та місцевих бюджетів, Бюджетний кодекс, Податковий кодекс, звіти Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, висновки Рахункової палати України, статистичні матеріали Державного комітету статистики України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців з теми дослідження, матеріали спеціалізованої періодичної літератури, Інтернет-ресурси.

Методи дослідження. При виконанні кваліфікаційної роботи застосовувались методи теоретичного аналізу, спостереження, економічного і статистичного

аналізу, метод угруповань, системного аналізу, узагальнення, логічного аналізу, методи вибірок і порівняння.

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи викладені в науковій праці «Бюджетна система України в сучасних умовах».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи викладено на 87 сторінках, що містить 24 рисунка, 19 таблиць, 7 додатка на 4 сторінках. Список використаних джерел налічує 50 найменувань на 4 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи бакалавра розглядаються теоретичні аспекти функціонування бюджетної системи, у тому числі розглянуто основні етапи становлення та розвитку бюджетної системи в Україні, бюджетний устрій та бюджетна система України, її структура та принципи, досліджено сучасну бюджетну систему, визначено проблемні питання.

У другому розділі виявлено вплив основних макропоказників економічної діяльності на функціонування бюджетної системи, проведено моніторинг виконання державного бюджету України, проаналізовано формування та використання коштів місцевих бюджетів.

У третьому розділі досліджено міжнародний досвід організації бюджетної системи та можливості його застосування в Україні, визначено пріоритетні напрямки розвитку бюджетної системи України. Зроблено висновки.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра на тему «Бюджетна система: сучасний стан та тенденції розвитку» здійснено теоретичне узагальнення та аналіз функціонування бюджетної системи, визначено пріоритетні напрямки розвитку бюджетної системи України. У результаті проведеного дослідження сформульовано висновки.

1. Бюджетна система посідає ключове місце у фінансовій системі держави, виступаючи основним інструментом реалізації соціально-економічної політики. Її головна роль полягає у формуванні, розподілі та ефективному використанні фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функціонування державних інституцій, надання публічних послуг, реалізації програм розвитку, а також забезпечення стабільності та рівноваги в економіці.

2. За допомогою бюджетної системи держава впливає на процеси розподілу валового внутрішнього продукту, регулює інвестиційну активність, підтримує регіональний розвиток та соціальну справедливість. Вона також є важелем забезпечення макроекономічної стабільності, дозволяючи оперативно реагувати на внутрішні й зовнішні економічні виклики.

3. Недосконалість бюджетної системи держави може чинити негативний вплив на економіку, соціальну сферу, життєвий рівень громадян. Існуюча бюджетна система має ряд недоліків, а саме: дохідна база в бюджетах усіх рівнів не дає змогу здійснювати повне фінансування і задовольнити потребу в бюджетних коштах;

існуючий бюджетний процес не забезпечує повного контролю за використанням бюджетних коштів; неефективне формування доходів бюджету; непрозорий розподіл і неефективне використання бюджетних коштів; значна залежність місцевих бюджетів від державного тощо.

4. Основними заходами щодо усунення зазначених проблем є забезпечення стабільності бюджетно-податкового законодавства стосовно тих норм, які забезпечують збалансованість дохідної та видаткової частин та мінімізують кількість внесених змін до діючих законів протягом бюджетного періоду; поступова передача бюджетного навантаження з державного бюджету на місцеві, що сприятиме розширенню фінансових можливостей органів місцевого самоврядування; продовження децентралізації влади, розширенню демократичних засад в управлінні суспільством; у кожній ланці бюджетної системи виконання будь-якого повноваження повинно бути забезпечено необхідним обсягом бюджетних коштів, незважаючи на те, чи воно є власним, чи делегованим; мінімізацію залежності всіх ланок місцевих бюджетів від державного, застосування прозорих методів міжбюджетних відносин; запровадження практики стратегічного прогнозування та стратегічного менеджменту у кожній ланці бюджетної системи з використанням новітніх прогресивних технологій, методів і моделей; забезпечення моніторингу і аналізу видатків для своєчасної реакції на зміни в економічній, соціальній та політичній сферах задля більшої ефективності та прозорості; підвищити відкритість і прозорість у сфері управління видатками через детальні звіти і публічну підзвітність для зміцнення довіри громадськості; зменшити видатки на утримання органів державно влади і управління за рахунок їх модернізації та скорочення; збалансувати видатки на оборону та соціальне забезпечення, продовжуючи фінансування соціальних програм, особливо для вразливих верств населення, задля забезпечення стабільності та рівного доступу до послуг, створити фінансові резерви для непередбачуваних ситуацій, таких як війни, кризи, стихійні лиха, для забезпечення гнучкості та оперативного реагування тощо.

Перед бюджетною системою стоїть багато викликів, які потребують уваги та комплексного вирішення. Деякі з них включають економічні наслідки через збільшення витрат на оборону, збільшення геополітичних ризиків і потребу в додаткових ресурсах для забезпечення національної безпеки.

Прозорість та ефективність управління фінансами мають вирішальне значення для забезпечення безперебійного функціонування бюджетної системи в умовах невизначеності. Належним чином потрібно реагувати на зміни в економічних і монетарних умовах, раціоналізувати витрати через міжнародні механізми та інвестиції та залучати додаткові фінансові ресурси.

АНОТАЦІЯ

Лукашук К.С. «Бюджетна система: сучасний стан та тенденції розвитку»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою професійного спрямування «Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2025.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти функціонування бюджетної системи, у тому числі розглянуто основні етапи становлення та розвитку бюджетної системи в Україні, бюджетний устрій та бюджетна система України, її структура та принципи, досліджено сучасну бюджетну систему, визначено проблемні питання.

Виявлено вплив основних макропоказників економічної діяльності на функціонування бюджетної системи, проведено моніторинг виконання державного бюджету України, проаналізовано формування та використання коштів місцевих бюджетів.

Досліджено міжнародний досвід організації бюджетної системи та можливості його застосування в Україні, визначено пріоритетні напрямки розвитку бюджетної системи України.

Ключові слова: бюджетна система, державний бюджет, місцеві бюджети, територіальні громади, децентралізація, доходи бюджетів, видатки бюджетів, податкові надходження, трансферти.

ANNOTATION

Lukashuk K.S. «Budget system: current state and development trends»

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 072 «Finance, banking and insurance» under the professional educational program in the direction «Finance, financial management and insurance». – Odesa National University of Economics. - Odesa, 2025.

The paper examines theoretical aspects of the functioning of the budget system, including the main stages of the formation and development of the budget system in Ukraine, the budget structure and budget system of Ukraine, its structure and principles, the modern budget system is studied, and problematic issues are identified.

The impact of the main macro indicators of economic activity on the functioning of the budget system was identified, the implementation of the state budget of Ukraine was monitored, and the formation and use of local budget funds was analyzed.

The international experience of organizing the budget system and the possibilities of its application in Ukraine were studied, and priority areas for the development of the budget system of Ukraine were identified.

Key words: budget system, state budget, local budgets, territorial communities, decentralization, budget revenues, budget expenditures, tax revenues, transfers.